

Olympiáda ľudských práv

XXI. ročník, školský rok 2018/2019

Krajské kolo

Kategória: Stredné školy

Test - úlohy

Kedves Versenyzők,

a teszt 25 feladatot tartalmaz. A megoldásra összesen 45 perc áll rendelkezésetekre.

Minden feladatnak 1 helyes megoldása van és 2 pontot ér. Összesen 50 pontot szerezhettek.

A szöveget figyelmesen olvassátok el, válaszaitokat jelöljétek be a válaszadó lap megfelelő mezőjébe. Ha a helyes megoldást nem ismeritek, akkor válasszátok ki a leglogikusabbnak tűnőt. A téves választ úgy tudjátok javítani, hogy egyértelműen áthúzzátok (X) és egy másik lehetőséget írtok be helyette.

A tesztben ismételten használt rövidítések:

EÚ – Európai Unió; EBESZ - Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet; ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete; SzK – Szlovák Köztársaság

1. feladat

Tavaly decemberben emlékeztünk meg az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (Universal Declaration of Human Rights) elfogadásának 70. évfordulójáról. Ezt a nyilatkozatot

- a) az Európa Tanács fogadta el.
- b) az Egyesült Nemzetek Szervezete fogadta el.
- c) az Európai Unió fogadta el.
- d) az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet fogadta el.

2. feladat

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata jónéhány forradalmi gondolatot vezetett be, amelyek döntően megváltoztatták az emberi jogokról alkotott képet. Jelöljétek meg a felsorolt elvekből egyet, amely **nem** a nyilatkozat vívmánya, hanem már a nyilatkozat elfogadása előtt is része volt számos állam jogrendjének:

- a) Bárkit szabadságától megfosztani csak a törvény által előírt okból és módon lehet, független bíróság döntése alapján.
- b) Az emberi jogok betartása nem az egyes államok kizárólagos belügye, hanem a nemzetközi jogalkotás, monitorozás és ellenőrzés alá tartozik.

c) Az emberi jogok nem korlátozódnak a polgári és politikai jogokra, hanem magukba foglalják a gazdasági, szociális és kulturális jogokat, valamint a szolidaritási jogokat (ún. harmadik generációs jogok) is.

d) Minden ember a születésétől fogva egyenlő, ezért az emberi jogok, mint az emberi méltóságot garantáló elidegeníthetetlen jogosítványok, a világon minden embert megilletnek, nem csupán bizonyos embercsoportokat.

3. feladat

2019-ben Szlovákiában többféle választásra is sor kerül. A demokratikus választásokat gyakran jelöljük a „szabad” jelzővel. A szabad választások elve azt jelenti, hogy:

a) szavazatunkat a SzK területén lévő bármelyik szavazóhelyiségben leadhatjuk vagy a SzK területén kívül bárhonnét szavazhatunk.

b) különböző pártok és jelöltek közül választhatunk, a pártokról és a jelöltekről szabadon szerezhethetünk és terjeszthetünk információkat a választási kampány alatt.

c) a fogyatékkal élő személyek számára a szavazóhelyiségekbe akadálymentesített belépés biztosított a SzK minden választási körzetében.

d) csak azok a nagykorú személyek választhatnak, akik nincsenek bíróság által szabadságvesztésre ítélve.

4. feladat

2019 májusában európai parlamenti választás lesz a Szlovák Köztársaságban. Jelöljétek meg, hogy az alábbi lehetőségek közül melyik **nem igaz**:

a) ezen a választáson a szavazatot csak abban a tagállamban adhatja le a szavazó, amelynek az állampolgára és ahol állandó lakhellyel rendelkezik.

b) ezen a választáson a szavazó csak azokra a politikai pártokra szavazhat, amelyek abban a tagállamban vannak bejegyezve, amelyben szavazni fog.

c) ezen a választáson az aktív szavazati jog alsó korhatára 18 évre van meghatározva.

d) ez a választás az általános, egyenlő, közvetlen választójog alapján, titkos szavazással történik.

5. feladat

Jelöljétek meg, hogy az Európai Parlament (EP) munkamenetéről szóló alábbi állítások közül melyik **igaz**:

a) az EP képviselői állampolgárságuk alapján tömörülnek és elsősorban azon állam érdekeit képviselik, amelyben meg lettek választva.

b) az EP képviselői etnikai hovatartozásuk alapján tömörülnek és elsősorban annak a nemzetnek (etnikumnak) az érdekeit képviselik, amelyhez ők tartoznak.

c) az EP képviselői politikai meggyőződésük alapján tömörülnek és elsősorban saját politikai frakciójuk érdekeit és az európai politika alakulásáról alkotott elképzeléseit akarják átültetni.

d) az EP képviselői elsősorban önmagukat képviselik, saját politikai meggyőződésüket és nem kötik őket semmilyen formális korlátok.

6. feladat

2019 márciusában köztársasági elnök választás lesz a Szlovák Köztársaságban. Melyik lehetőség **helyes** az alábbiak közül?

- a) a köztársasági elnököt közvetlenül az állampolgárok választják kétfordulós választás során, úgy, hogy a második fordulóra az első forduló két legeredményesebb elnökjelöltje jut tovább, (ha az első fordulóban senki sem szerezte meg közülük a szavazatok abszolút többségét, tehát 50% + egy szavazatot).
- b) a köztársasági elnök közvetetten, a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának képviselői által van választva; megválasztásához az összes képviselő szavazatának több mint a fele szükséges, tehát legalább 76 szavazat.
- c) a köztársasági elnököt közvetlenül az állampolgárok választják egyfordulós választás során; a választást a legtöbb szavazatot szerző jelölt nyeri.
- d) a köztársasági elnököt közvetlenül az állampolgárok választják kétfordulós választás során, úgy, hogy a második fordulóra az első forduló három legeredményesebb elnökjelöltje jut tovább, (ha az első fordulóban senki sem szerezte meg közülük a szavazatok abszolút többségét, tehát 50% + egy szavazatot).

7. feladat

2019 augusztusában emlékezünk meg a Szlovák Nemzeti Felkelés kitörésének 75. évfordulójáról. A felkelésben való részvétellel az emberek a jelenlegi alkotmányos rend szerint az egyik alapjogukat valósították meg. Melyik jogról van elsősorban szó?

- a) jog a közterületeken való gyülekezéshez.
- b) a politikai erők szabad versenyehez való jog.
- c) szólásszabadsághoz való jog.
- d) ellenállási jog bárkivel szemben, aki az alapvető emberi jogokat és szabadságjogokat próbálja megszüntetni.

8. feladat

A SzK állampolgárok alapvető jogait és szabadságjogait rögzítő legmagasabb szintű jogi norma a

- a) Diszkrimináció elleni törvény.
- b) Szlovák Köztársaság Alkotmánya.
- c) Munka törvénykönyve.
- d) A polgári és politikai jogokról szóló törvény.

9. feladat

A vakok és gyengénlátók szervezetei diszkriminatívnak tartják a választási szabályokat. A szavazólapok ugyanis nincsenek az ő igényeikhez mérten kialakítva (például vakírással vagy kiemelt betűkkel nyomtatva), ezek az emberek csupán arra jogosultak, hogy a szavazólapok kitöltésére kijelölt, elkülönített területre más, a szavazólapokat kitölteni képes

személyt vigyenek magukkal, aki a szavazólapot az ő és a törvény utasításai szerint kitölti és borítékba helyezi; ez a személy nem lehet a választóköri választási bizottság tagja. (A választójog gyakorlásának feltételeiről, valamint egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről szóló törvény 24 §, 6. bekezdés) Az ilyen megoldás:

- a) teljesen összhangban van a SzK Alkotmányával és a nemzetközi szerződésekkel.
- b) korlátozza az érintettek szavazati jogát és az információkhoz való hozzáférés jogát; ezen felül a választások titkosságának megsértéséhez is vezethet.
- c) a választások titkosságának megsértéséhez vezethet ugyan, de ez az egyetlen módja annak, hogy a vakok és gyengénlátók is gyakorolhassák szavazati jogukat.
- d) az érintettek szólásszabadságának megsértését jelenti.

10. feladat

2018-2020 közötti időszakban a Szlovák Köztársaság, fennállása óta már második alkalommal, az ENSZ jelentős szervének:

- a) a Biztonsági Tanácsnak ideiglenes tagja.
- b) a Biztonsági Tanácsnak állandó tagja.
- c) az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának tagja.
- d) az UNESCO Végrehajtó Tanácsának tagja.

11. feladat

Az Emberi Jogok Európai Bíróságához, a hazai jogorvoslatok teljes kimerítése után, azon jogai megsértése ügyében adhat be az egyén kérelmet, amelyek itt vannak rögzítve:

- a) az Európa Tanács Egyezménye az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről.
- b) az Európai Unió Alapjogi Chartája.
- c) az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata.
- d) a hazai jogszabályok.

12. feladat

2019. január 1-én a Szlovák Köztársaság vette át az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet elnökségét. Az EBESZ az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (1975 július-augusztus, Helsinki) alapján jött létre, az összes akkori európai állam, USA és Kanada legmagasabb szintű képviselőinek részvételével. Az Értekezlet és későbbi találkozói jelentősen hozzájárultak a nemzetközi emberi jogi rezsim megszilárdításához. Jelenleg az EBESZ melyik szervezetei foglalkoznak különféle emberi jogi kérdésekkel?

- a) Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok irodája, Nemzeti Kisebbségi Főbiztos, Sajtószabadság-képviselő.
- b) Nemzetközi Bíróság, Menekültügyi Főbiztos, Emberi Jogi Főbiztos.
- c) Emberi Jogok Európai Bírósága, Emberi Jogi Biztos, Kínzás Elleni Európai Bizottság.
- d) Európai Bíróság, Európai Alapjogi Ügynökség, Európai Ombudsman.

13. feladat

2019 decemberében lesz 40 éve, hogy elfogadásra került az ENSZ A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezménye (CEDAW). Miért volt szükség, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és az akkor érvényes nemzetközi emberijogi paktumok (polgári és politikai jogokról, és a gazdasági, szociális és kulturális jogokról) mellett egy a nők emberi jogaival foglalkozó egyezmény elfogadására?

- a) az akkori szocialista tábor államainak követelése volt ezt, élükön a Szovjetunióval.
- b) 1975-ben Helsinkiben az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten részt vevő államok egyeztek meg róla az ún. „emberi jogi kosáron” belül.
- c) a nők jogai teljesen különálló jogok, nem vezethetők le közvetlenül az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatából és a nemzetközi egyezményekből.
- d) a világban továbbra is jelen van a nők tömeges hátrányos megkülönböztetése. A CEDAW megnevezte, miként vonatkoznak az általános emberi jogok a nők sajátos helyzetére.

14. feladat

2019 novemberében emlékezünk meg a Bársonyos Forradalom, a csehszlovákiai rendszerváltás 30. évfordulójáról, amely lehetővé tette a demokratikus államrend kiépítését. A demokrácia alapkövei közé tartozik a politikai pluralizmus, a politikai pártok és mozgalmak szabad versenye. Az 1989 novemberében tüntetők főbb követelései közül melyek voltak azok, amelyek a demokratikus politikai pluralizmus megújítását célozták meg?

- a) az állam és az egyház elkülönülése, a tulajdonjog minden formájának egyenjogúsítása.
- b) sajtószabadság; szabad vállalkozás.
- c) a kommunista párt alkotmányban rögzített vezető szerepének eltörlése és szabad választások.
- d) a néphadsereg és a kötelező katonai szolgálat megszüntetése; a Varsói Szerződésből való kilépés.

15. feladat

Jelöljétek meg, hogy az alábbiak közül melyik **nem** kulcsfontosságú alapköve a liberális demokráciának:

- a) politikai és gazdasági pluralizmus, szabad választások, a kormány erőszakmentes leválthatósága, felelősségteljes hatalomgyakorlás.
- b) törvény előtti egyenlőség, törvényesség és jogbiztonság, a hatalom megosztása az egymástól független törvényhozás, végrehajtás és bíróság között.
- c) többségi döntéshozatal az elvehetetlen egyéni emberi jogok és a kisebbségek legitim érdekeinek tiszteletben tartása mellett.
- d) a képviseleti demokrácia fokozatos felváltása a közvetlen demokrácia eszközeivel (népszavazás, népgyűlés, nemzeti konzultáció) minden lényeges közéleti kérdésben.

16. feladat

2018 végén kisebb politikai vihart kavart a SzK az ENSZ globális migrációs megállapodásáról (Global Compact for Migration) szóló konferenciáján való részvételének kérdése. A SzK a konferencián nem vett részt, de az ENSZ Közgyűlése elfogadta ezt a politikai dokumentumot. A migráns fogalom

- a) olyan személyeket jelöl, akik elhagyták otthonukat más országban keresve jobb kereseti lehetőséget és szociális biztonságot.
- b) olyan személyeket jelöl, akik faji, vallási vagy nemzetiségi okok miatti üldöztetéstől való jogos félelemből vagy háborús erőszak miatt elhagyták országukat.
- c) olyan személyeket jelöl, akik illegálisan átlépték más állam határát és jogosan feltételezhető, hogy ott bűncselekményeket fognak elkövetni.
- d) neutrális fogalom, amely minden olyan személyt jelöl, aki hosszútávon vagy tartósan otthonán kívül él saját országában vagy más országban, és vagy önként vagy külső körülmények nyomására indult útnak, életkörülményeinek javítása vagy üldöztetés, esetleg más veszély elkerülése céljából.

17. feladat

Már 15 éve érvényben van Szlovákiában a Diszkrimináció elleni törvény (Törvény az egyes területeken való egyenlő bánásmódról és a hátrányos megkülönböztetés elleni védelemről, valamint némely törvények módosításáról és kiegészítéséről). A diszkrimináció jogtalan hátrányba vagy előnybe helyezést jelent. A Diszkrimináció elleni törvény 3. §-ának 3. bekezdése szerint: „Annak elbírálása során, hogy hátrányos megkülönböztetésről van-e szó, vagy sem

- a) mérlegelendő, hogy az okok, melyek hozzá vezettek, a valóságon vagy téves feltételezésen alapultak”.
- b) nem mérlegelhető, hogy az okok, melyek hozzá vezettek, a valóságon vagy téves feltételezésen alapultak”.
- c) arról, hogy mérlegelhető-e, hogy az okok, melyek hozzá vezettek, a valóságon vagy téves feltételezésen alapultak, a bíróság dönt”.
- d) mérlegelendő, hogy az okok, melyek hozzá vezettek, a valóságon vagy téves feltételezésen alapultak, azonban csak a közvetlen hátrányos megkülönböztetés esetén”.

18. feladat

2018. november 28-án a Greenpeace aktivistái engedély nélkül behatoltak a nyitra nováki (Nováky) szénbánya területére és egy transzparenst helyeztek el az aknatornyon "Skončite dobu uhoľnú. Greenpeace" („Vessetek véget a szénkorszaknak. Greenpeace“) felirattal. A rendőrség elfogta őket és a járásbíróság elrendelte előzetes letartóztatásukat. Az eset megítélésakor a büntetőjogi eljárásban részt vevő hatóságnak több alapjog és szabadságjog ütközését kellett megoldania. Melyek voltak ezek?

- a) Mozgásszabadság és szólásszabadság, egészséges környezethez való jog, egészségvédelemhez való jog kontra a mozgásszabadság és szólásszabadság megengedett korlátozása a bányász társaság vagyonának, az állam biztonságának és a közrend védelmének okán.
- b) Személyi szabadság, mozgásszabadság, jog a békés gyülekezéshez kontra a gyülekezéshez közigazgatási szerv engedélyének megszerzésére való köteleesség.
- c) Az egészséges környezethez való jog, a környezet állapotáról, valamint ezen állapot okairól és következményeiről szóló információkhoz való jog kontra érzékeny információk védelme.
- d) Az aktivisták szólásszabadsághoz való joga kontra bányász társaság vagyoni jogai és a bányászok szociális jogai.

19. feladat

2019 a SzK Alkotmánybírósága számára mérföldkő lesz, 13 bírāja közül 9-nek lejár a mandátuma és helyükre új bírák kerülnek. Ez a bíróság a SzK Alkotmánya szerint „dönt a természetes és jogi személyek panaszairól, ha azok alapvető jogaik és szabadságjogaik, és a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa jóváhagyásával ratifikált és törvényesen kihirdetett nemzetközi szerződésből fakadó jogaiknak megsértését kifogásolják, ha ezen jogok és szabadságjogok védelmét

- a) nem az alapjogi biztos látja el“.
- b) nem a SzK Igazságügyi Minisztériuma látja el“.
- c) nem más bíróság látja el“.
- d) nem a főügyész látja el“.

20. feladat

2018 februárjában meggyilkolták otthonában Ján Kuciak oknyomozó újságírót és barátnőjét Martina Kušnírovát. Ezt követően Szlovákia szerte, főként a nagyobb városokban, tömeges gyülekezések kezdődtek, amelyek résztvevői a gyilkosság alapos és tárgyilagos kivizsgálását és felelősségre vonást követeltek. Mely alapjogukkal éltek elsősorban a tereken gyülekező emberek, illetve melyek átültetéséért tettek?

- a) jog a békés gyülekezéshez, szólásszabadság, az emberi jogok gyakorlásához való jog, az élethez való jog, a sajtószabadság, az információs szabadság, az igazságos eljáráshoz való jog, a törvény előtti egyenlőség.
- b) a gondolkodás szabadsága, a lelkiismereti meggyőződés szabadsága, a vélemény szabadsága, a személyiség és magánélet sérthetetlensége, a lakóhely sérthetetlensége, a személyi adatok védelme.
- c) az emberi méltóság megőrzéséhez való jog, a jogképesség, az ártatlanság védelme, a családi élethez való jog, jog a bírói és más törvényi védelemhez.
- d) az emberek érzelmeiket nyilvánították ki a tereken, a találkozók alatt befolyásolva voltak a történések előterében és hátterében álló személyek és csoportok által.

21. feladat

Az emberi jogok elévülhetetlenségének elve azt jelenti:

- a) a nyomozó vagy az ügyész köteles a kihallgatott személyt a jogairól felvilágosítani .
- b) az emberi jogok nem szűnnek meg annak okán, hogy bizonyos időn belül nem éltek velük vagy nem voltak érvényesítve.
- c) az emberiség ellen elkövetett bűncselekmények esetén nem létezik elévülési idő.
- d) a süketek és nagyothallók hátrányos megkülönböztetésének tilalma.

22. feladat

Jelöljétek meg az ENSZ legtöbb tagállama által ratifikált emberi jogi egyezményét (2019 novemberében emlékezünk meg elfogadásának 30. évfordulójáról).

- a) Egyezmény a fogyatékkal élő személyek jogairól.
- b) Egyezmény a gyermekek jogairól.
- c) Egyezmény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok ellen.
- d) Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről.

23. feladat

Gunter Demnig német szobrász már több mint 25 éve alkot és helyez el számos országban, köztük Szlovákiában is, macskaköveket a járdákon. Ezeket a macskaköveket úgy nevezi, hogy "Stolpersteine" (magyarul "botlóköveknek", csehül néha "eltűntek kövei"-nek is nevezik). A 10x10 cm méretű macskakőre egy réztábla van rögzítve, amelyre nevük rágravírozásával állít emléket az egykor ott élt személyeknek, akik

- a) a fajgyűlölet és népiirtás elleni küzdelem harcosai voltak.
- b) az emberi jogok védelmezői voltak a 20. században.
- c) a holokauszt és a náci rezsim áldozatai voltak.
- d) a korai kapitalista és más rabszolgatartó termelési rendszerek áldozatai voltak.

24. feladat

Az Európai Unió GDPR rendeletének kapcsán 2018-ban a SzK-ban hatályba lépett a személyi adatok védelméről szóló új törvény, amely jelentős hatással van a személyi adatok bármilyen információs rendszeren keresztül történő feldolgozásának szabályaira, ideértve a szociális médiák üzemeltetését is. A rendelet fő célja fokozott védelmet nyújtani

- a) a magánélethez és családi élethez való jognak.
- b) az információk terjesztéséhez és fogadásához való jognak.
- c) a személy és személyiség fejlődéséhez való jognak.
- d) a szólás- és véleménynyilvánítás szabadságának.

25. feladat

A Globális Női Vezetésért Kezdeményezés (Woman's Global Leadership Initiative) 1991-óta szervez nemzetközi kampányt a nők elleni erőszak ellen. A kampányba ezidáig több mint 5167 szervezet és csoportosulás kapcsolódott be a világ 187 országából. Az utóbbi években Szlovákiában is megrendezésre kerül ez a kampány a „16 Akciónap a Nők Elleni Erőszak Ellen” címmel. A nők elleni erőszak a nők konkrét emberi jogait sérti, leginkább (jelöljétek meg azt a lehetőséget, amely legátfogóbban kifejezi a tényállást):

- a) az élethez való jogot, a szociális biztonsághoz való jogot, a szólásszabadságot, a mozgásszabadságot, a nemi egyenlőséghez való jogot.
- b) az élethez való jogot, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódok elleni védelemhez való jogot, a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, az emberi méltóság megőrzéséhez való jogot, az egyenlőséghez való jogot.
- c) az emberi méltóság megőrzéséhez való jogot, a véleményszabadságot, a mozgásszabadságot, az igazságos és kielégítő munkafeltételekhez való jogot.
- d) a törvény előtti egyenlő védelemhez való jogot, az igazságos és kielégítő munkafeltételekhez való jogot, a családi élethez való jogot, véleményszabadságot.

Források:

Szlovák Köztársaság Alkotmánya, SzK Törvénytára, emberjogi szakirodalom, nemzetközi emberjogi egyezmények és dokumentumok, napi véleményformáló sajtó, közszolgálati médiák, internet.

Autorka a autor: PhDr. Dagmar Horná, PhD. a PhDr. Petőcz Kálmán, PhD.

Recenzentka: prof. PhDr. Silvia Miháliková, PhD.

Prekladateľka: Mgr. Hodossy Katalin

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD.

Celoštátna komisia Olympiády ľudských práv

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2019